

«День Соборності: мовою фактів і документів»

Віртуальна стінгазета

День Соборності України – свято України, що відзначається щороку 22 січня в день проголошення Акту воз'єднання Української Народної Республіки й Західно-Української Народної Республіки, що відбулося в 1919 році. Офіційно в Україні День соборності відзначається з 1999 року.

Сьогодні час згадати, як було досягнуто єдності тоді, 22 січня 1919 року.

Акт Злуки був глибоко детермінований історично і спирався на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Він став могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної єдності, свідченням їхнього самоусвідомлення, важливою віхою процесу становлення політичної нації. Ідея соборності українських земель набула державного статусу, в наступні десятиліття залишалась об'єднуючим чинником і чи не єдиним спільним положенням програмних цілей усіх течій національно-визвольного руху. Акт Соборності надав завершеної форми самостійній українській державі, сприяв подоланню залишків ідей федералізму в ментальності національної політичної еліти.

Об'єднання мало і практично політичний аспект, адже обидві держави потребували концентрації збройних сил та взаємної допомоги для захисту своїх територій від іноземного військового втручання, яке на той час набуло форми агресії. Важливим є й факт легітимності завершального соборницького процесу, який передував Акту Злуки.

У результаті ухвалення III-го Універсалу Української Центральної Ради 7 листопада 1917р. була проголошена Українська Народна Республіка, до складу якої увійшло 9 українських губерній. Під впливом цих подій в жовтні 1918р. у Львові представники західноукраїнських політичних партій створили Українську Національну Раду, а 19 жовтня того ж року було

проголошено утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Відтоді між урядами УНР і ЗУНР велися переговори про втілення ідеї соборності.

Перші дипломатичні контакти Львова з Києвом відбулися 7 листопада 1918 р., коли делегація галичан у складі О. Назарука і В. Шухевича виїхала у Наддніпрянщину і мала аудієнцію у гетьмана П. Скоропадського. О. Назарук згадував: *«Коли я представив гетьманові ціль нашого приїзду, він запитав: Скажіть одверто – хочете вирізати панів? – Хочемо будувати Українську державу, – відповів я здивований».*

23 листопада уряд ЗУНР скерував до Наддніпрянщини другу делегацію у складі Л. Цегельського і Д. Левицького. Оскільки Гетьманат доживав останні дні, галичани вступили в переговори щодо об'єднання і надання допомоги Директорією. 30 листопада вони прибули до Фастова, де зустрілися з членами Директорії В. Винниченком, С. Петлюрою, П. Андрієвським,

Ф. Швецем та А. Макаренком. Згадуючи про ці переговори, Володимир Винниченко писав: *«Не маючи певности удержати своїми силами владу у Галичині, а крім того, піддаючись натискові народних мас, що прагнули до повного об'єднання з Великою революційною Україною, Рада Державних Секретарів звернулась до Директорії з пропозицією об'єднання двох Республік в одну Українську державу... Директорія охоче прийняла цю пропозицію, цілком згодившись з думкою провідників трудових галицьких мас..., що український народ по обидва боки Збруча має бути на віки однині злитий в одне ціле й разом боротися за свою долю».*

Зважаючи на військово-політичну ситуацію, остаточне вирішення проблеми було відкладено. 1 грудня у Фастові між УНР і ЗУНР було підписано перший не тільки міждержавний, але й взагалі від початку Української національної революції, договір. Статті угоди констатували, що ЗУНР заявляла про непохитний намір злитися в найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою. З іншого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду прийняти всю територію і населення Західно-Української Народної Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку.

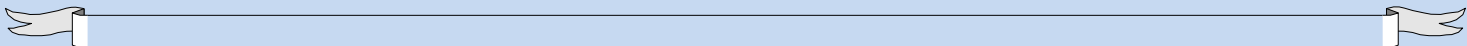
Враховуючи певні історичні, соціально-політичні та духовні етнічні відмінності населення ЗУНР, угода зазначала також те, що Республіка галичан отримує територіальну автономію в межах УНР.

Президент ЗУНР, а згодом член Директорії Є. Петрушевич заявив: *«По лінії з'єдинення не було між нами двох гадок. Сьогоднішній крок піднесе нашого духа і скріпить наші сили. Від сьогоднішнього дня існує тільки одна Українська Народна Республіка. Нехай вона живе!»*. Водночас було обрано делегацію до Києва у складі 65 осіб для участі в урочистому проголошенні возз'єднання.

3 січня 1919 року Українська Національна Рада Західноукраїнської Народної Республіки у місті Станіславі схвалила закон про об'єднання Західноукраїнської Народної Республіки з Наддніпрянською Українською Народною Республікою в Народну Республіку. 21 січня 1919 р. в Хусті Всенародні збори ухвалили приєднати до Української Народної Республіки Закарпаття. Наступного дня у Києві в урочистостях з нагоди свята Злуки брала участь делегація — тридцять шість чоловік — ЗУНР.

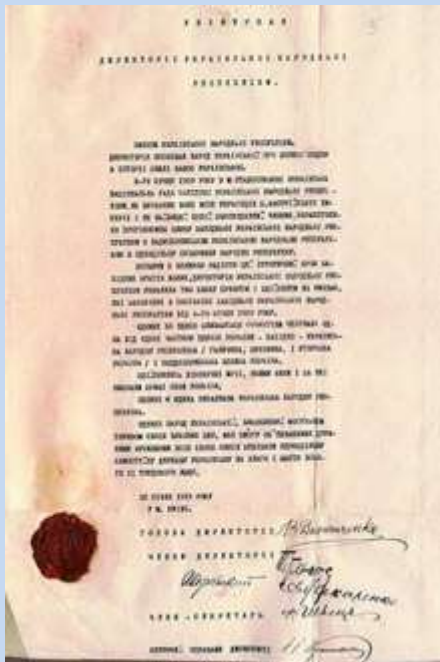
Проголошення злуки було призначено на першу річницю проголошення четвертого універсалу про повну незалежність України. 22 січня було проголошено всенародним і державним святом. День видався погідний та гарний, з легким морозом. Київ був прикрашений національними синьо-жовтими прапорами, гербами. О 9:00 годині ранку в усіх церквах відправляли богослужіння.

Головні урочистості проголошення злуки проходили на Софійській площі. При вході з вулиці Володимирської на Софійську площу було зведено тріумфальну арку, прикрашену старовинними гербами. На майдані зібралися тисячі мешканців столиці, військові частини, духовенство Української православної церкви на чолі з архієпископом Агапітом і єпископами, які відслужили службу Божу, члени Директорії, уряду УНР та делегація ЗУНР. Рівно о 12:00 годині розпочалася урочиста церемонія проголошення Акта злуки. На масовому вічі посол Західноукраїнської Народної Республіки Л. Цегельський передав грамоту Національної Ради *«Про об'єднання Західноукраїнської Народної Республіки з Великою Східною Україною»* голові Директорії Володимирі Винниченку. Універсал УНР оголосив член Директорії Ф. Швець.

УНІВЕРСАЛ ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

22 СІЧНЯ 1919 Р.

Іменем Української Народної Республіки
Директорія оповіщає народ український про
велику подію в історії землі нашої української.

3-го січня 1919 року в м. Станіславові
Українська Національна Рада Західної
Української Народної Республіки, як виразник
волі всіх українців Австрійської імперії і як
найвищий їхній законодавчий чинник
торжественно проголосила злуку Західної
Української Народної Республіки з
Наддніпрянською Українською Республікою в
одноцільну суверенну Народню Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний
крок західних братів наших, Директорія Української Народної Республіки
ухвалила тую злуку прийняти і здійснити на умовах, які зазначені в
Постанові Західної Української Народної Республіки від 3-го січня 1919 року.

Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини
єдиної України – Західно-Українська Народна Республіка, Галичина,
Буковина, і Угорська Україна, і Наддніпрянська Велика Україна.

Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали краці сини України.

Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка.

Однині народ українській, визволений могутнім поривом своїх власних сил,
має змогу об'єднаними зусиллями всіх своїх синів будувати нероздільну
самостійну Державу Українську на благо і щастя всього її трудового люду.

22 січня 1919 року у м. Києві

УРОЧИСТА ОБІТНИЦЯ ДИРЕКТОРІЇ У.Н.Р.

Ми, Директорія Української Народної Республіки, даємо що прилюдно урочисту обітницю, що вірно будемо служити Народові України і утвореній ним Українській Народній Республіці; волю синів її, національну, релігійну та громадянську, неплітно боронитимем; всі свої сили об'являємо покласти, аби закріпити народно-республіканський устрій України основним законом. Організованню - виявленню волі народу будемо користися; в державному управлінню будемо керуватися тільки волею народу про його добробут і благо Республіки; стоимем на сторожі її інтересів та скарбів, ні в чому не порушимо її законів, плітьово стехити будем, аби встановлені закони ретель-

но в справедливо всіма виконувались і града ні в чому не порушувалась."

НАРОДЕ УКРАЇНІ!

Отдаючи сили свої на боротьбу, за долю рідного краю, сьогодні ми приносимо прилюдно урочисту обітницю, вірно служити своєму народові не припиняючи боротьби, доки не звільнимо нашу Україну від уст ворогів, доки знищений народ наш не стане на певний шлях споккою і добробуту, доки від захистом мішної республіканської влади не стане він вірним господарем Рідного Краю в дові не закріпимо здобуту землю і волю. З зак. 14. X. 1919. в. Кам'янець-Подільський.

Висока Директорія У. Н. Р.
Л. Макаренко Ф. Шевц С. Петлюра

Проголошення в світлинах

Святковий Акт злуки розпочався 22 січня 1919 р. о 12 годні на Софійській площі.

Після урочистого проголошення злуки на Софійській площі відбувся молебень, а потім — військовий парад під керівництвом полковника Івана Чмоли. Приймав парад полковник Євген Коновалець.

Наступного дня, 23 січня, розпочався Трудовий конгрес України, який мав виконувати функцію всеукраїнського парламенту. Акт злуки було затверджено вищим законодавчим органом України. На основі цих рішень Західноукраїнська Народна Республіка перейменовувалась у Західну область УНР (ЗО УНР). Єдиним державним гербом став тризуб замість раніше затвердженого для ЗУНР золотого лева на голубому полотні. У той же час злиття урядів, армій, законодавчих органів УНР та ЗУНР відклали до скликання Установчих Зборів об'єднаної України, як це й передбачалося ухвалою Української Національної Ради від 3 січня.

Разом з ухваленням Універсалу про злуку Трудовий конгрес задекларував, що об'єднана УНР не має й думки забрати під свою владу чужі землі. Державний кордон Української Народної Республіки на день Злуки 22 січня 1919 був значно довший від сучасного. Кордон тодішньої України відображений на карті «Соборна Україна», яка вийшла друком у Львові за ініціативи благодійного фонду «Україна – Русь».

Об'єднання українських земель відбулося юридично та політично. Проте державне об'єднання не відбулося. Тому перед фактом військової катастрофи восени 1919 і в 1920 роках уряди та військове командування ЗУНР та УНР дбали передусім про свої регіональні інтереси. Це яскраво проявилось в процесі переговорів Симона Петлюри з Польським керівництвом та в підписанні ним 21 квітня 1920 року Варшавського договору, згідно з яким, за визнання Польщею Директорії УНР, очолюваної С. Петлюрою, та надання військової допомоги проти більшовицьких урядів Росії та України. Польщі передавалася Галичина, Холмщина, Підляшшя й Західна Волинь (зокрема повіти Рівненський, Дубнівський та частину Кременецького).

Окупація Польщею Західноукраїнських земель знову відсунула на невизначений період возз'єднання всіх українських земель. Воно відбулося лише у вересні 1939 року, але не як втілення в життя віковичних прагнень українського народу, а як результат таємної радянсько-німецької змови від 23 серпня 1939 про сфери впливу, а також гри на патріотичних почуттях населення Західної України. Надії народу не справдилися.

Це об'єднання виявилось нетривким, і невдовзі історія розпорядилась так, що окремі частини українських земель знову опинились у складі різних держав.

22 січня 1939-го в Карпатській Україні (м. Хуст), на той час – в республіці Чехословаччині, відбулось перше офіційне святкування Соборності на офіційному рівні. Це був чудовий привід нагадати закарпатцям про волю, висловлену на з'їзді Всенародних зборів українців про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею у Києві, і легітимізувати тим самим свою програму побудови Української держави.

21 січня 1990 року жителі багатьох населених пунктів по дорозі між Києвом і Львовом утворили живий ланцюг, відзначивши цю історичну дату.

Офіційно День Соборності відзначається з 1999 року згідно з Указом Президента України «Про День соборності України» «...враховуючи велике політичне та історичне значення об'єднання УНР і ЗУНР для утворення єдиної (соборної) української держави...».

